

ตะวันสาตฟ้า....ที่ราไว

บริบทชุมชนบ้านขอนคลาน จังหวัดสตูล

ชุมชนบ้านขอนคลาน อำเภอย่านตาขาว จังหวัดสตูล มีพื้นที่ทั้งหมด 12.7 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,942 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 5,000 ไร่ บ้านขอนคลานประกอบไปด้วยหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านขอนคลานตะวันออก หมู่ที่ 2 บ้านราไควได้ หมู่ที่ 3 บ้านขอนคลานตะวันตก และหมู่ที่ 4 บ้านราไควเหนือ มีประชากรทั้งสิ้นจำนวน 2,135 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 1,078 คน เพศหญิง 1,057 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 503 ครัวเรือน

สภาพพื้นที่ของบ้านขอนคลาน มีสภาพเป็นที่ราบประกอบไปด้วยพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ป่าชายเลน ตลอดจนแนวถนนและชายฝั่ง ประชากรในพื้นที่ตำบลขอนคลาน ประกอบอาชีพทำนา ทำการประมงชายฝั่ง ทำสวนมะพร้าว ปลูกแตงโม ปลูกพืชหมุนเวียน และเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ แพะ ไก่ เป็ด กุ้งกุลาดำ นอกจากนี้ประชากรบางส่วนยังประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น ค้าขาย และอื่น ๆ

มหันตภัยคลื่นยักษ์สึนามิทำให้มีจำนวนครัวเรือนที่ได้รับความเสียหายรวมทั้งสิ้น 18 หลังคา แต่ได้รับความเสียหายบางส่วนเท่านั้น โดยที่หมู่ 2 มีจำนวนบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายบางส่วน 14 หลังคา หมู่ที่ 4 มีจำนวนบ้านเรือนที่ได้รับความเสียหายบางส่วน 4 หลังคา นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพเสียหายอีก คือ มีเรือได้รับความเสียหายทั้งลำจำนวน 3 ลำ มีเรือได้รับความเสียหายบางส่วน จำนวน 46 ลำ มีกระชังเลี้ยงปลาของชาวประมงได้รับความเสียหายจำนวน 50 ราย และอุปกรณ์ประมงอื่น อาทิ อวน แห ไซ เครื่องเรือ โป๊ะ ฯลฯ ได้รับความเสียหายอีกจำนวน 171 รายการ และมีผู้เสียชีวิต 2 ราย เป็นประชากรของหมู่ที่ 3

ลักษณะครอบครัวของหมู่บ้านอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ สำหรับด้านการศึกษานั้นมีสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 2 แห่ง แต่มีแหล่งการเรียนรู้อื่น เช่น มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสยิด 1 แห่ง ศูนย์

อบรมศาสนาและจริยธรรมประจำมัสยิดจำนวน 3 แห่ง และศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรประจำตำบล 1 แห่ง ชุมชนบ้านขอนแก่นมีสถานีอนามัยประจำตำบล จำนวน 1 แห่ง มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานจำนวน 4 แห่ง ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่เป็นไทย-มุสลิม นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนมาก มีมัสยิดถึง 3 แห่งด้วยกัน

ด้านระบบการสาธารณสุขปกอนั้น มีไฟฟ้าใช้ทั้ง 4 หมู่บ้าน การคมนาคมสะดวกสบาย แต่ไม่มีน้ำประปา ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติคือจากลำห้วย บึง หนอง และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น ฝาย บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล ทำนบของ คลองชลประทาน

ประชากรชุมชนบ้านขอนแก่นอยู่กันอย่างสงบสุข มีชีวิตราบเรียบ ภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลขอนแก่น วิถีชีวิตเป็นไปด้วยความเรียบง่าย งดงาม สัมกับคำขวัญประจำจังหวัดที่ว่า “สตูล สงบ สะอาด ธรรมชาติบริสุทธิ์”

ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จังหวัดสตูลนับเป็นจังหวัดที่ได้รับผลกระทบด้านสึนามิน้อยมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ เช่น พังงา กระบี่ ภูเก็ต หากแต่ก็ได้รับความเสียหายเช่นกัน โดยมีพื้นที่ที่ประสบภัยจากคลื่นสึนามิในเขต อ.ละงูและอ.ทุ่งหว้า ได้รับความเสียหายประมาณ 10,000 ครัวเรือน โดยมีผู้เสียชีวิตทั้งจังหวัด 6 ราย นอกจากนี้ยังมีความเสียหายอื่น ๆ ที่พบคือบ้านเรือนพัง เรือล่ม กระชังเลี้ยงปลานาข้าว สวนแตงโมและสัตว์เลี้ยง ได้รับความเสียหาย ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพด้านการประมง

สำหรับพื้นที่ที่คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลคือ บ้านขอนแก่น อ.ทุ่งหว้า อยู่ห่างจากจังหวัดสตูลเป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตทิศเหนือติดกับต.ทุ่งนุหลัง อ.ทุ่งหว้า ทิศใต้ติดกับ ต.แหลมสน อ.ละงู ทิศตะวันออกติดกับต.นาทอน อ.ทุ่งหว้า และทิศตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน บ้านขอนแก่นประกอบไปด้วยหมู่บ้าน 4 หมู่บ้านด้วยกันคือ หมู่ที่ 1 บ้านขอนแก่นตะวันออก หมู่ที่ 2 บ้านราไถ่ หมู่ที่ 3 บ้านขอนแก่นตะวันตกและหมู่ที่ 4 บ้านราไถ่เหนือ มีประชากรทั้งสิ้น 2,135 คน แยกเป็นเพศชาย 1,078 คน เพศหญิง 1,057 คน มีจำนวนครัวเรือน 503 ครัวเรือน

ความเสียหายที่ชาวบ้านขอนแก่นได้รับคือ มีผู้เสียชีวิต 2 ราย เป็นชาวบ้านจากหมู่ที่ 3 บ้านขอนแก่นตะวันตก เนื่องจากขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้นได้ออกทะเลไปหาปลา เมื่อเกิดคลื่นยักษ์

สึนามิคคลื่น ได้พัดเรือจนล่มและจมน้ำเสียชีวิตในที่สุด นอกจากนี้มีบ้านเรือนซึ่งตั้งอยู่บริเวณชายหาดได้รับความเสียหายบางส่วน สวนแตงโม นาข้าว กระชังเลี้ยงปลา อุปกรณ์การทำประมงชายฝั่ง เช่น แห อวน ได้รับความเสียหาย โดยเรือและเครื่องมือของประชาชนจากหมู่ 1 บ้านขอนคลานตะวันออก จำนวน 8 ราย ได้รับความเสียหาย หมู่ที่ 2 บ้านราไวใต้ มีประชาชนจำนวน 21 ราย ที่เรือและเครื่องมือได้รับความเสียหาย หมู่ที่ 3 บ้านขอนคลานตะวันตก มีประชาชนจำนวน 8 รายได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ และหมู่ที่ 4 บ้านราไวเหนือ มีประชาชนจำนวน 9 รายได้รับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิทำให้บ้านเรือนพังบางส่วนข้าวของเครื่องใช้ในบ้านเสียหาย สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ได้ศึกษานั้นมีจำนวนทั้งหมด 30 คน เป็นเพศชาย จำนวน 12 คน เพศหญิง 18 คน มีอายุระหว่าง 28- 58 ปี อายุต่ำสุดของกลุ่มตัวอย่างเพศชาย 31 ปี อายุสูงสุด 49 ปี อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเพศชาย 39.5 ปี อายุต่ำสุดของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง 28 ปี อายุสูงสุด 58 ปี และอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิง 38.7 ปี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 61.9 รองลงมา คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 12.5 ก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิกลุ่มตัวอย่างส่วนมากประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง ร้อยละ 81.25 รองลงมา คือ อาชีพค้าขายร้อยละ 6.25 เท่ากับอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น เป็นลูกจ้างเรือประมง ลูกจ้างทำสวนแตงโม สวนมะพร้าว และอาชีพด้านการเกษตร หลังจากเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ การประกอบอาชีพได้เปลี่ยนแปลงไปแม้ว่าอาชีพประมงชายฝั่งจะยังคงเป็นอาชีพที่กลุ่มตัวอย่างประกอบมากที่สุด แต่ลดลงจากเดิมเหลือร้อยละ 56.25 แต่อาชีพค้าขายเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 18.75 เนื่องจากเมื่อไม่มีเรือ ไม่มีเครื่องมือประกอบอาชีพประมงจากคลื่นยักษ์สึนามิ ทำให้กลุ่มตัวอย่างหันไปประกอบอาชีพค้าขายแทนการประมง ขณะที่การประกอบอาชีพรับจ้างและอาชีพด้านการเกษตรอยู่ในอัตราส่วนที่คงเดิม คือ ร้อยละ 6.25 และมีจำนวนคนที่ไม่มียานทำถึงร้อยละ 12.5 จากเดิมที่ไม่มี

สำหรับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างนั้นก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ รวม /เดือน 159,200 บาท รายได้สูงสุดอยู่ที่ 29,000 บาท/เดือน รายได้ต่ำสุดอยู่ที่ 3,000 บาท/เดือน รวมรายได้เฉลี่ย/เดือนอยู่ที่ 9,950 บาท แต่หลังจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิกลุ่มตัวอย่างมีรายได้รวม /เดือน 121,650 บาท รายได้สูงสุดอยู่ที่ 29,000 บาท/เดือน รายได้ต่ำสุดอยู่ที่ 0 บาท/เดือน รวมรายได้เฉลี่ย/เดือนอยู่ที่ 7,603 บาท จะเห็นได้ว่ารายได้ลดลงไปจากเดิมไม่มากเท่าใดนัก

ทางด้านการให้ความช่วยเหลือนั้นได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ มากมาย ทั้งในส่วนกลางและภาคส่วนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม กระทรวงมหาดไทย กรมประมง กรมสุขภาพจิต กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด การให้ความช่วยเหลือในส่วนใหญ่เป็นการให้ความช่วยเหลือเรื่องเครื่องมือ อุปกรณ์ในการทำ

ประมง ซ่อมแซมบ้านที่พังเสียหายและเงินชดเชย รวมทั้งอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค และส่งนักสุขภาพจิตเข้าไปพูดคุย

สำหรับปัญหาในการให้ความช่วยเหลือนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพบว่า ผู้ประสบภัยบางคนแจ้งข้อมูลความเสียหายไม่ตรงกับความเป็นจริง และบางคนเสียหายเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ไม่ได้มาแจ้งข้อมูล แต่เมื่อเห็นคนอื่นได้รับความช่วยเหลือกลับ

มีความต้องการบ้าง ทำให้มีความยุ่งยากในการให้ความช่วยเหลือ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะของภาครัฐนั้นไม่ตรงกับความต้องการของผู้ประสบภัย ถ้าช้า ไม่ยุติธรรม ไม่ต่อเนื่อง ไม่เพียงพอเพราะหน่วยงานรัฐประเมินค่าความเสียหายต่ำกว่าความเป็นจริง นอกจากนี้แล้วยังมีความไม่ยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลืออีกด้วย รวมทั้งผู้เสียหายบางรายไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย

ระดับของความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับความเสียหายไม่มากมายเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยได้รับความเสียหายน้อยมากคือเสียหายในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.8 หรือแทบไม่ได้รับความเสียหายเลย ความเสียหายส่วนใหญ่เป็นความเสียหายด้านเครื่องมือประกอบอาชีพในระดับมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 35.5 รองลงมาคือการไม่มีงานทำ คิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนความเสียหายที่กลุ่มตัวอย่างได้รับเกี่ยวกับรายได้ลดลง คิดเป็นร้อยละ 25.0

ในขณะที่ไม่ค่อยมีความเสียหายในด้านที่ดินทำกิน สถานประกอบการหรือสถานที่ศึกษาของบุตรหลาน อย่างไรก็ตามแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะประกอบอาชีพด้านการเกษตร เช่น สวนแตงโม แต่ก็ไม่ได้ได้รับความเสียหายมากเท่าใดนัก เพราะพื้นที่ที่ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามินั้นเป็นพื้นที่บริเวณริมหาดไม่ได้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรแต่อย่างใด ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 : แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ความเสียหาย เกย	ร้อยละของความเสียหาย					ไม่ได้รับ ความเสียหาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	
1. ที่อยู่อาศัย	0.0	0.0	6.2	0.0	0.0	93.8
2. ที่ดินทำกิน	0.0	0.0	6.3	12.6	6.3	75.0
3. พืชผลทางเกษตร	0.0	0.0	12.6	0.0	12.6	75.0
4. ไม่มีงานทำ	31.3	12.6	0.0	12.6	0.0	43.8
5. ไม่มีรายได้	25.0	6.3	6.3	31.3	0.0	31.3
6. ยานพาหนะเสียหาย	0.0	0.0	0.0	6.3	0.0	93.8
7. เครื่องมือประกอบอาชีพเสียหาย	35.5	18.8	18.8	12.6	0.0	14.3
8. สถานประกอบการเสียหาย	0.0	0.0	0.0	6.3	0.0	93.7
9. บุตรหลานไม่มีที่เรียน	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0

เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อนและหลังเหตุการณ์สึนามิจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความสามัคคีในชุมชนก่อนเกิดเหตุการณ์จะอยู่ในระดับมาก คือ คิดเป็นร้อยละ 56.3 และภายหลังเกิดเหตุการณ์สึนามินั้นจะมีความสามัคคีในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.8 ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ได้รับความช่วยเหลือไม่ยุติธรรมและไม่เท่าเทียมกัน แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่มากเท่าใดนัก ไม่ถึงกับทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชน

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าบ้านขอนแก่นจะเป็นพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิไม่มากเท่าใดนัก แต่ก็มีผลทำให้ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยและความหวัง และความเชื่อมั่นในอนาคตของชุมชนจากเดิมที่อยู่ในระดับที่เท่ากันคือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.0 ลดลงเหลืออยู่ในระดับที่น้อยที่สุดคือคิดเป็นร้อยละ 31.3 ในส่วนผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของชุมชนและการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รวมทั้งการรวมกลุ่มกันของชุมชนนั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่สิ่งที่คลื่นยักษ์สึนามิได้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดสำหรับชาวบ้านขอนแก่น คือ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเดิมที่ก่อนเกิดเหตุการณ์สึนามิมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 45.6 แต่หลังเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้นเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 68.8 ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24: แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ

ประเด็น		ร้อยละระดับผลกระทบ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสามัคคีในชุมชน	ก่อน	25.0	56.3	18.8	0.0	0.0
	หลัง	25.0	25.0	43.8	6.2	0.0
2. ความขัดแย้งในชุมชน	ก่อน	0.0	0.0	6.3	63.0	31.3
	หลัง	0.0	6.3	25.0	50.0	18.8
3. ความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย	ก่อน	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0
	หลัง	0.0	18.8	31.3	18.7	31.2
4. ความหวังและความเชื่อมั่น ในอนาคตของชุมชน	ก่อน	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0
	หลัง	12.5	12.5	37.5	6.3	31.3
5. การมีผู้นำที่ดีในชุมชน	ก่อน	31.3	63.0	6.3	0.0	0.0
	หลัง	12.5	56.3	25.0	6.3	0.0
6. การให้ความร่วมมือของคน ในชุมชน	ก่อน	43.8	50.0	6.3	0.0	0.0
	หลัง	31.3	37.5	25.0	6.3	0.0
7. การรับรู้ข่าวสารข้อมูล	ก่อน	6.3	41.6	45.6	0.0	6.3
	หลัง	68.8	31.3	0.0	0.0	0.0
8. การให้ความช่วยเหลือของ	ก่อน	42.7	44.8	12.5	0.0	0.0
	หลัง	31.3	18.8	43.8	6.3	0.0
9. การรวมกลุ่มของชุมชน	ก่อน	12.6	50.0	38.0	0.0	0.0
	หลัง	31.3	50.0	12.5	6.3	0.0

ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาพบว่า แม้จังหวัดสตูลจะไม่ได้ได้รับความเสียหายในระดับที่รุนแรงและไม่มีผู้เสียชีวิตมากมาย หากแต่ภาพความสูญเสียในพื้นที่อื่น ๆ ที่เห็นซ้ำ ๆ ทางสื่อก็ส่งผลกระทบทางอ้อมต่อภาวะจิตใจของกลุ่มตัวอย่างได้มากที่สุด โดยที่เกิดความกลัวว่าอาจจะเกิดคลื่นยักษ์และความเสียหายที่รุนแรงในพื้นที่ชุมชนของตนเอง จึงเกิดความระแวงและวิตกกังวล เครียด ท้อแท้ และหดหู่ โดยเฉพาะสำหรับคนที่เคยมีอาชีพแล้วไม่มีอาชีพจะเกิดความรู้สึกท้อแท้กับชีวิตอย่างมาก

ส่วนผลกระทบทางด้านร่างกายนั้น ไม่มีมาก อาจมีเพียงบางคนที่ปวดศีรษะเมื่อเวลาที่พูดถึงเรื่องดังกล่าวเนื่องจากเกิดจากความเครียด ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 : แสดงผลกระทบต่อจิตใจ

ผลกระทบ	ร้อยละระดับผลกระทบ หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ				ร้อยละระดับผลกระทบ ปัจจุบัน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ
1. หวาดกลัว	47.6	47.6	4.8	0.0	9.5	19.0	23.8	47.6
2. เครียด	76.2	19.0	4.8	0.0	0.0	9.5	14.3	76.2
3. เสียใจ /เศร้าใจ/หดหู่	85.7	14.3	0.0	0.0	0.0	9.5	4.8	85.7
4. ระแวง /วิตกกังวล	47.6	52.4	0.0	0.0	14.3	28.6	9.5	47.6
5. ฝันร้าย	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0

ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่ามีความต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือในเรื่องของอาชีพ วัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในระดับที่เท่ากันคือระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 นอกจากนี้ยังต้องการความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มและชุมชน การทำงานร่วมกันและมีอำนาจในการตัดสินใจ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.5 68.8 และ 56.3 ตามลำดับ ส่วนความต้องการการบริหารจัดการที่โปร่งใสและการมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมนั้นต้องการในระดับที่เท่ากันคือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.0 อย่างไรก็ตามสำหรับความต้องการความช่วยเหลือที่อยู่ในระดับที่มากที่สุดของความต้อการนั้นคือการจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติมากที่สุดถึงร้อยละ 81.2 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการให้ชุมชนของตนเองต้องประสบภัยพิบัติดังเช่นที่เห็นในพื้นที่อื่น ๆ จากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิที่ผ่านมา และเห็นว่าหากมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและได้มีการเตรียมการไว้จะสามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 : แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

ความต้องการ	ร้อยละของความต้องการ					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ต้องการ
1. ที่อยู่อาศัย	0.0	12.5	12.5	0.0	0.0	75.0
2. ที่ดินทำกิน	37.5	0.0	0.0	0.0	0.0	62.5
3. อาชีพ	50.0	31.3	6.3	0.0	0.0	12.5
4. วัฒนธรรมชุมชน	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0
5. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและองค์กรต่างๆ	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0
7. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม/ชุมชน	62.5	25.0	12.5	0.0	0.0	0.0
8. การทำงานร่วมกันและมีอำนาจ	68.8	31.3	0.0	0.0	0.0	0.0
9. บุตรหลานไม่มีที่เรียน	56.3	43.8	0.0	0.0	0.0	0.0
10. การบริหารจัดการที่โปร่งใสตัดสินใจ	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0
11. การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0
12. การจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติ	81.2	0.0	18.8	0.0	0.0	0.0

ลักษณะของเครือข่าย

ชุมชนขอนแก่นส่วนใหญ่มีเครือข่ายการพึ่งพาทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เครือข่ายพึ่งพาแบบเป็นทางการคือหน่วยงานรัฐและการปกครองท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินและจัดตั้ง ส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ให้กับชุมชน จากนั้นชุมชนก็จะนำมาดำเนินการต่อ โดยที่ในส่วนของการดำเนินการต่อระหว่างคนในชุมชนด้วยกันนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้เครือข่ายแบบไม่เป็นทางการคือความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อนชวนเพื่อน มาเข้ากลุ่ม ชวนญาติ ชวนคนรู้จัก ทำให้กลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำขนม กลุ่มประมง ขยายใหญ่ขึ้น อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างเห็นว่าทั้งเครือข่ายแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการนั้น

มีความสำคัญพอ ๆ กัน เพราะหากมีแต่เครือข่ายเฉพาะไม่เป็นทางการเพียงอย่างเดียว โครงการต่าง ๆ กลุ่มส่งเสริมต่าง ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินการได้หรือหากดำเนินการได้ก็ไม่ดีเพราะไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคนิค ความรู้ จากเครือข่ายการพึ่งพาแบบเป็นทางการ ฉะนั้นจะต้องมีเครือข่ายทั้งสองแบบควบคู่กันไป

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการการส่งเสริมอาชีพเสริมเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ และต้องการให้มีการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาแก่บุตรหลาน เพราะรายได้ที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอต่อการส่งบุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูง ในส่วนของผู้พิการก็ต้องการความช่วยเหลือสวัสดิการจากรัฐด้วย นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าบ้านชนคลานนั้นมีชายหาดที่ยาวเป็นผืนเดียวกันคือหาดราไวย์ แต่ไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทั้ง ๆ ที่โดยธรรมชาติและความสะดวกสบายของหาดราไวย์นั้นสามารถทำได้ หากแต่ศักยภาพของชุมชนไม่สามารถที่จะพัฒนาในด้านธุรกิจการท่องเที่ยวแต่เพียงลำพังได้ จึงต้องการที่จะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาศักยภาพดังกล่าวพร้อมกับมีการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเข้ามา ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างงานให้กับชุมชน เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาก็จะมีงาน มีเงิน มีการไหลเวียนของเงินในชุมชน ภาวะเศรษฐกิจของชุมชนก็จะดีขึ้นและสามารถเลี้ยงตัวเองได้

แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย

นอกเหนือจากการฟื้นฟูด้านอาชีพเสริม การก่อตั้งกลุ่มต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชนแล้ว ชุมชนยังมีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเข้ามาปรับปรุงฟื้นฟูในส่วนของคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนด้วย คือ การติดตั้งสัญญาณเตือนภัยที่แม้จะมีการติดตั้งแล้วแต่ก็ยังไม่ทั่วหมู่บ้านเพราะเสาที่ตั้งนั้นต่ำ ฉะนั้นต้องการให้ภาครัฐเข้ามาปรับปรุงในส่วนนี้ นอกจากนี้แล้วแม้ทางชุมชนจะไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคลื่นยักษ์สึนามิชัดเจนเท่ากับพื้นที่อื่น ๆ หากแต่มีผลกระทบทางอ้อม เช่น บ่อน้ำที่ใช้อุปโภค บริโภค ได้รับผลกระทบคือน้ำจืดกลายเป็นน้ำเค็ม เนื่องจากคลื่นได้ซัดน้ำเค็มเข้ามาในบ่อทำให้เกิดการขาดแคลนนํ้าอย่างมาก ทั้งเพื่อใช้อุปโภคบริโภคและใช้สำหรับการเกษตรแต่เป็นปัญหาที่หน่วยงานอื่น ๆ ไม่คาดคิด รวมทั้งการฟื้นฟูทางด้านจิตใจที่ชุมชนมีแต่ความหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลาเพราะคิดอยู่เสมอว่าในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับความเสียหายนั้น จะต้องเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้นอย่างแน่นอน และมีความเชื่อว่าในพื้นที่ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วก็จะไม่มีอีก ทำให้การดำเนินชีวิตของชาวชุมชนเป็นไปอย่างไม่ปกติสุข เมื่อได้ข่าวเกี่ยวกับ

แผ่นดินไหว หรือมีเสียงดัง ๆ ที่คล้ายกับเสียงเตือนภัยก็จะพากันวิ่งหนี ทำให้เกิดความเครียด กังวลและระแวงในจิตใจ ดังนั้น ควรจะต้องมีการจัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมด้านสุขภาพจิตให้การบำบัดโดยด่วนเพื่อให้ชีวิตของชาวชุมชนขนอลานเข้าสู่ภาวะปกติสุขโดยเร็วที่สุด

ตะวันยังคงส่องแสงเช่นไร ตะวันก็จะยังคงสาดฟ้าที่ราวี ให้ความสว่างและอบอุ่น แก่
ชุมชนบ้านขนอลานเช่นนี้